

AVRUPA'DA TÜRK DEVLET ADAMLARI VE AK PARTİ'Lİ SİYASETÇİLERE UYGULANAN SEÇİM YASAKLARI

ZELİHA ELİAÇIK

AVRUPA'DA TÜRK DEVLET ADAMLARI VE AK PARTİ'Lİ SİYASETÇİLERE UYGULANAN SEÇİM YASAKLARI

ZELİHA ELİAÇIK

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
16 NİSAN REFERANDUMU SÜRECİNDE UYGULANAN SEÇİM YASAKLARI	9
24 HAZİRAN SEÇİM DÖNEMİNDE TÜRK SİYASİLERE YÖNELİK TUTUM	13
YASAKLAR DEMOKRATİK VE ANAYASAL HAKLARA AYKIRI DEĞİL Mİ?	17
YASAKLARIN ARKA PLANI VE KULLANILAN TEMEL ARGÜMANLAR	20
SONUÇ	23
EK	26

YAZAR HAKKINDA

Zeliha Eliaçık

İlk, orta ve lise eğitimini Türkiye’de tamamladıktan sonra Almanya’da yabancı öğrenciler için üniversiteye hazırlık okulu “Studienkolleg”ten dönem birincisi olarak mezun oldu. Almanya’nın Ruhr Bochum Üniversitesi Oryantalistik ve Siyaset Bilimi bölümlerini (çift ana dal) bitiren Zeliha Eliaçık “İsrail Devletinin Kuruluşundan Günümüze Yemen Yahudilerinin Sosyal ve Hukuki Statüleri” isimli saha çalışmasıyla aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Alman Akademik Değişim Servisi’nin (DAAD) burs ve teşvikleriyle Suriye, Yemen ve Ürdün’de beş yıl süreyle alan çalışmaları ve akademik görevlerde bulundu. Son olarak Alman-Ürdün Üniversitesi’nde öğretim görevlisi ve kültür işleri sorumlusu olarak çalıştı. SETA İstanbul Avrupa Araştırmaları Direktörlüğü’nde göreve başlayan Eliaçık ağırlıklı olarak Şarkiyat (Oryantalistik), Müslüman ve Avrupa toplumlarında azınlıklar, Almanya’nın dış politikası ve İslam siyaseti alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

ÖZET

2013'teki Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nden itibaren Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) üyesi bazı ülkeler arasında ciddi siyasi gerginlikler ve krizler yaşanmaktadır. Bu kriz atmosferinin özellikle belirli Avrupa başkentlerinde yoğunlaşması dikkat çekmektedir. Türkiye'nin Birleşik Krallık, Fransa ve İspanya gibi ülkelerle ikili ilişkileri olumlu seyrederken Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi devletlerde Türkiye ile ilgili ciddi bir kara propagandanın yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum Türkiye ve ilgili taraflar arasındaki ikili ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Nitekim 16 Nisan referandumu sürecinde Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerine sistematik bir biçimde uygulanan toplantı ve konuşma yasakları bu ülkelerle yaşanmakta olan krizi zirveye taşımıştır.

2019 seçimlerinin öne alınması 16 Nisan referandum sürecinde ortaya çıkan krizinin 24 Haziran seçimlerinde de yaşanıp yaşanmayacağı sorusunu gündeme getirmiştir. Seçim tarihi belli olur olmaz Türk siyasetçilerinin Avrupa'da yaşayan Türkiyeli vatandaşlarına yönelik seçim bilgilendirme ve propaganda faaliyetlerine izin vermeyeceklerini açıklayan Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi ülkelerle ikili ilişkilere bu konunun nasıl yansıtacağı ise merak konusu olmuştur.

Bu analiz 16 Nisan referandumu ve sonrasında Türk siyasilere uygulanan yasaklar ve arka planını 16 Nisan referandum süreci ve 24 Haziran seçim dönemi olmak üzere iki kategoride değerlendirmektedir. Analizde ayrıca bu yasakların nedenleri ve kimleri hedef aldığı incelenmekte ve bu konunun Batı kamuoyunda hangi argümanlar eşliğinde tartışılarak meşrulaştırıldıkları sorusunun cevabı aranmaktadır.

Bu analiz 16 Nisan referandumu ve sonrasında Türk siyasilere uygulanan yasaklar ve arka planını hem referandum süreci hem 24 Haziran seçim dönemi açısından değerlendirmektedir.

GİRİŞ

Türkiye'nin yurt dışında kayıtlı seçmen sayısı 3 milyonu bulmakta ve bunların büyük kısmı Almanya'da ikamet etmektedir. Yurt dışı seçmen dağılımında Almanya'yı sırasıyla Fransa, Hollanda, Belçika ve Avusturya izlemektedir. Avrupa'da yaşayan ciddi oranda bir Türk nüfusu bulunması siyasi partileri seçim döneminde buradaki seçmene ulaşmak ve oylarını almak için seçim etkinlikleri düzenlemeye itmektedir. Diğer yandan bu ülkelerde yaşayan vatandaşlar sandığa giderek Türkiye'deki siyasi gelişmelere etki etme ve kendi talep ve arzularını dile getirme imkanı bulabilmektedir. Hem Avrupa Türklerinin Türkiye siyasetine olan ilgisi hem de siyasi partilerin seçimlerde Avrupalı Türklerden olabildiğince çok destek almak istemeleri bu bölgeleri seçim faaliyetlerinin adresi haline getirmiştir. Daha net bir ifadeyle bu ülkelerde bulunan Türkiyeli vatandaşların siyasi katılımının son dönemde artması ve Türkiye seçimlerinde oynayabilecekleri kritik rol yurt dışı seçmeni daha da önemli kılmıştır.

2012'de seçim kanununda yapılan değişikliklerle birlikte yurt dışında yaşayan 3 milyonu aşkın Türk seçmenin Türkiye'de gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı, parlamento ve referandum oylamalarında oy kullanmaları kolaylaştırılmıştır. Vatandaşların buldukları ülkelerde oy vermelerini sağlayan bu değişiklikle birlikte gurbetçiler ilk kez 2014 seçimlerinde yurt dışında oy kullanmıştır. Önemli bir husus olarak bu tarihten itibaren yurt dışı seçmenin sandığa gitme oranında artan yönde bir trend görülmektedir. Grafik 1'den anlaşılacağı üzere 2014'te yapılan cumhurbaş-

kanlığı seçiminde sadece 530 bin olan yurt dışı oyu 7 Haziran 2015'te 1 milyon 56 bin, 1 Kasım 2015'te 1 milyon 300 bin ve 16 Nisan 2017 referandumunda 1 milyon 400 bine ulaşmıştır.¹ Bu durum hem Türk siyasilerin Avrupalı seçmene olan ilgisini yükseltmiş hem de burada yaşayan vatandaşlar açısından seçimlere olan katılımların giderek artmasına imkan sağlamıştır.

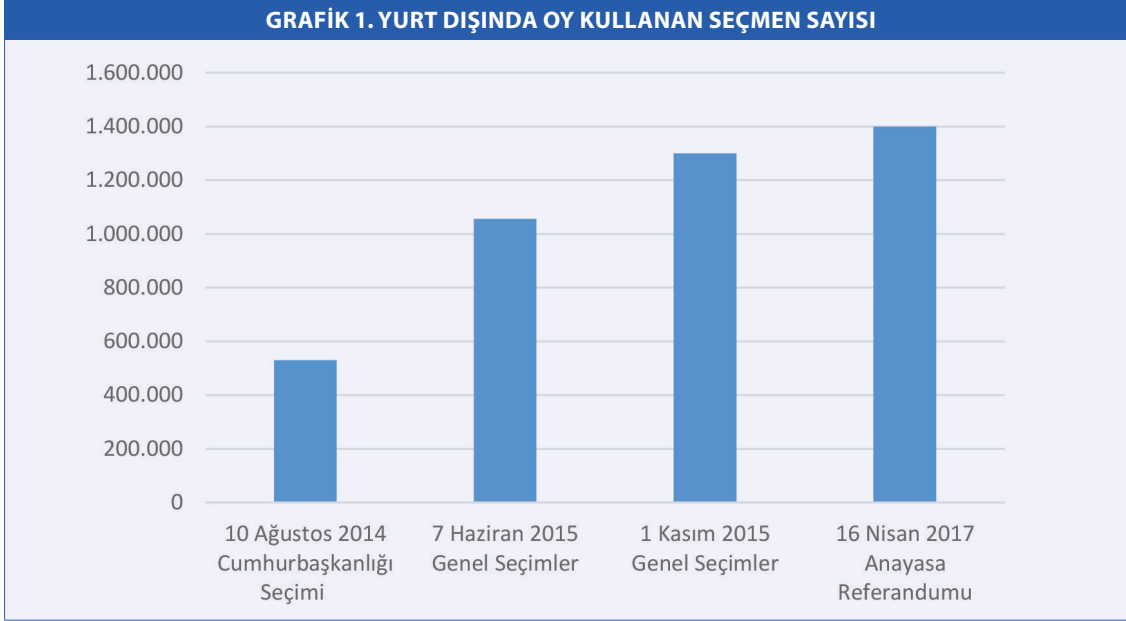
Diasporada yaşayan Türk seçmenlerin siyasete olan ilgisi Türk siyasilerin göçmen Türklerin sorunları ile daha yakından ilgilenmeleri sonucunu doğurmuştur. Nitekim Türk siyaseti ve yurt dışındaki Türkler arasında giderek artan bu etkileşim ve ilgi en somut ifadesini Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Mayıs 2018'de Saraybosna'da yurt dışındaki Türklerle buluşmasında açıkladığı ve yurt dışında yaşayan Türklere yönelik yeni proje ve yatırımların anlatıldığı seçim beyannamesinde bulmuştur.² Avrupa ülkelerinin de adeta bir harici seçim bölgesi haline dönüşmeleriyle birlikte siyasi partiler bu bölgelerde eskisine oranla daha yoğunluklu bir şekilde seçim propagandası, tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yürütür hale gelmişlerdir. Bunun yanı sıra Avrupalı siyasilerin Türkiye'deki seçimleri ve sonuçlarını yakından takip etmesi de Türkiye seçimlerinin ve Avrupa'daki seçim faaliyetlerinin daha da çok gündeme gelmesine yol açmaktadır.

Gerek parlamento seçimleri gerekse 16 Nisan referandumu gibi halk oylamasında taraflar kendi siyasi programları hakkında Avrupalı seçmeni bilgilendirmek için yurt dışında çeşitli seçim etkinlikleri organize etmişlerdir. Bu bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri sadece siyasi partilerin kendilerini ifade etme ve destek bulmaları açısından değil yurt dışında yaşayan göçmen

1. "Yurt Dışında Yaşayan Türk Seçmenin Siyasal Katılımı", Göç Vakfı, 28 Mayıs 2018, gocvakfi.org/yurt-disinda-yasayan-turk-secmeninin-siyasal-katilimi, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

2. "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlara Müjde", Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 21 Mayıs 2018, www.ytb.gov.tr/haberler/cumhurbaskani-erdogandan-yurt-disinda-yasayan-vatandaslara-mujde, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

GRAFİK 1. YURT DIŞINDA OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI

Kaynak: Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Türklerin siyasi tercihte bulunurken sağlıklı bir şekilde karar verebilmeleri noktasında da büyük önem taşımaktadır. Özellikle 16 Nisan 2017 referandumu gibi yeni bir sistem değişikliğini ön-gören halk oylamalarında yurt içi seçmen kadar diasporadaki seçmenin de seçim içeriği ve yeni sistem hakkında bilgilendirilmesi demokratik sistemin bir gereğidir.

16 NİSAN REFERANDUMU SÜRECİNDE UYGULANAN SEÇİM YASAKLARI

Geçmiş dönemlerde Türk siyasetçiler ve diğer yabancı devlet adamları Avrupa'da herhangi bir yasal ya da bürokratik engele takılmaksızın seçim bilgilendirme faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir. Ancak bu durum 16 Nisan referandumunda Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi ülkelerin Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerinin seçim faaliyetlerini sorunlu hale getiren bir tutum takınmalarıyla birlikte değişim göstermiştir.

16 Nisan referandum sürecinde getirilen yasal düzenlemelerden önce Avrupa ülkelerinde yabancı devlet adamlarının seçim dönemlerinde bu ülkelerde yapacakları seçim etkinlikleri ve konuşmalarını yasaklayan bir yasa bulunmamaktadır. Nitekim daha önce gerçekleştirilen üç seçim esnasında yurt dışında yürütülen seçim etkinlikleri ne Avrupalı ne de Türk yetkililer tarafından sorunlu görülmemiştir. Bu çerçevede Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişinin oyladığı 16 Nisan referandumu esnasında Türk devlet temsilcileri ve tüm siyasi taraflar yeni sistem hakkında yurt dışı seçmeni bilgilendirmek ve oy istemek amacıyla Türklerin yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerine çeşitli ziyaretler gerçekleştirmiştir. Ancak Türk devlet yetkilileri ve hükümet temsilcileri daha önceki uygulamalardan farklı bir şekilde bu ziyaretler sırasında bir dizi engellemeyle karşılaşmıştır.

İlk olarak 2 Mart 2017'de Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın Almanya'nın Baden Württemberg eyaletindeki Gaggenau şehrinde Avrupalı Türklerle yapması planlanan toplantı park yeri sorunu ve katılımcıların güvenliği gerekçe gösterilerek

iptal edilmiş ve ardından Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin Köln'de Türk vatandaşlarla buluşma talebi reddedilmiştir. Bu olaylar Türkiye ve Almanya arasında zaten var olan siyasi gerilimi bir kriz noktasına taşımıştır. Bekir Bozdağ yasakları protesto etmek amacıyla aynı günün akşamı dönemin Adalet Bakanı Heiko Maas ile yapacağı toplantıyı iptal ederken³ Almanya'nın bu kararına Almanya büyükelçisine yazılı ve sözlü nota verilme suretiyle tepki gösterilmiştir.⁴ Söz konusu yasak ve engellemeler diplomatik nezaket ve temayüllerin ihlali olduğu gibi aynı zamanda burada yaşayan Türklerin seçim içeriği ve öngörülen sistem değişikliği hakkında sağlıklı bilgi alma haklarının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

Almanya'daki bu hukuk dışı uygulamaların kısa sürede Hollanda ve Avusturya'ya da sıçraması dikkat çekicidir. Nitekim Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Rotterdam'da yapmayı planladığı program Rotterdam Belediyesi'nin etkinliğin düzenleneceği salonun iznini iptal etmesiyle gerçekleşmemiştir. Ayrıca Çavuşoğlu'nun içinde bulunduğu uçağa "kamu düzeni için tehdit oluşturduğu" gerekçesiyle iniş izni verilmemiştir. Türk siyasilere uygulanan yasakların en radikal örneği ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Savaş Kaya'nın 11 Mart 2017'de bir etkinlik için Almanya'dan Hollanda'ya geçmek istediği sırada durdurulmasıyla yaşanmıştır. Diplomatik pasaportu bulunmasına ve üst düzey siyasi kimliğine rağmen ülkeye giriş izni verilmeyen Kaya'nın makam aracı Rotterdam Türk Konsoloslugu önünde durdurularak Bakan'ın Almanya'ya geri dönmesi istenmiştir. Akabinde uluslararası hukuki olarak istenmeyen kişi (*persona non grata*) ilan edilen Bakan Kaya Hollanda polisi eşliğinde Almanya'ya geri gönderilmiştir.⁵

Türkiye'nin halk tarafından seçilmiş cumhurbaşkanı ve bakanlarına bu yasaklar uygulanırken HDP ve CHP gibi muhalefetteki partiler bu ülkelerde hiçbir engelle karşılaşmadan "hayır" kampanyalarını gerçekleştirebilmişlerdir. Bu partilerin referandum faaliyetlerini sadece Avrupa teşkilat görevlileri eliyle değil Türkiye'den çağrılan milletvekillerinin katılımıyla da yürüttükleri örneklerle sabittir. Nitekim Bozdağ ve Zeybekci'ye uygulanan yasaklardan sadece birkaç gün sonra 5 Mart 2017'de CHP Milletvekili Deniz Baykal'ın Stuttgart yakınlarında bulunan Filderstadt şehrinde "referanduma hayır" konulu bir toplantı yapmasına izin verilmiş fakat Baykal'ın toplantıyı iptal etmesi üzerine etkinlik gerçekleşmemiştir.⁶

Türk siyasilere uygulanan bu yasaklar ilk olarak referandum döneminde sistematik bir hal alsa da özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Avrupalı Türklere hitap etmesini engelleyen uygulamaların daha önceden de vuku bulduğunu hatırlatmak gerekir. Erdoğan'ın 15 Temmuz sonrası Köln'de düzenlenen demokrasi mitingine video konferans yöntemiyle bağlanması engellenirken G20 zirvesi esnasında da Türklere yönelik konuşma yapmasına iki ülke arasındaki gerginlik sebep gösterilerek izin verilmemiştir.⁷ Geçmişte terör örgütü PKK'nın sözde liderleri Murat Karayılan ve Celil Bayık'ın video bağlantısıyla Almanya'da bulunan örgüt sempatizanlarına seslenebilmeleri bu kararın hukuki değil siyasi olduğunu düşündürmektedir.⁸

Buna ek olarak 16 Nisan sürecinde PKK'nın Avrupa kolu KCK-E ve Alman iç istihbarat raporlarına göre terör örgütünün Almanya'daki sivil toplum kuruluşu NAV-DEM tarafından pek çok Alman şehrinde "hayır" kampanyaları yü-

3. "Wahlkampfverbot für Türkische Minister in Deutschland", *Die Welt*, 3 Mart 2017.

4. Uğur Ergen, "Almanya'ya Sert Nota: Alman Büyükelçi Dışişleri'ne Çağrıldı", *Hürriyet*, 2 Mart 2017.

5. Yusuf Özkan, "Aile Bakanı Kaya'dan Hollanda'ya Davası", BBC Türkçe, 12 Nisan 2017.

6. "Baykal, Almanya'daki Programını İptal Etti", *Milliyet*, 4 Mart 2017.

7. "Almanya'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Konuşmasının Video Yayınına Yasak", NTV, 3 Temmuz 2017.

8. "Almanya'da PKK Propagandasına İzin Var Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Yok!", *Sabah*, 1 Ağustos 2016.

GÖRSEL 1. FRANKFURT'TA DÜZENLENEN NEVRUZ KUTLAMASINDAN KARELER

Kaynak: www.gettyimages.com

rütülmüştür.⁹ NAV-DEM Mart 2017'de Frankfurt'ta 30 bin kişinin katıldığı Nevruz kutlamaları adı altında "hayır" mitingi düzenlemiştir. Bu mitingde yasak olmasına rağmen Öcalan posterleri taşıyan ve PKK bayrakları açan kişilere müdahale etmeyen Alman polisi illegal eylem yapan kişilerin video kaydı ile görüntülerini almakla yetinmiş¹⁰ ancak daha sonra Türkiye'nin tepkisi üzerine bu kişiler hakkında soruşturma açılacağını duyurmuştur.¹¹

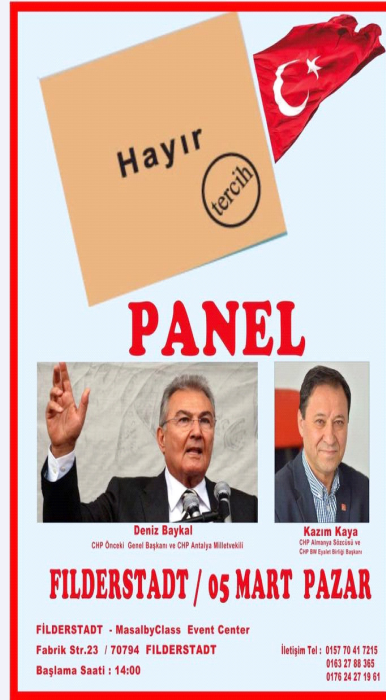
Türk bakanların referandum etkinliklerinin iptal edilmesinden sadece bir gün sonra CHP Baden Württemberg teşkilatı tarafından Mersin Milletvekili Aytağ Atıcı'nın da katılımıyla referandumda neden "hayır" verilmesi

9. "Almanya PKK'nın Hayır Kampanyasına İzin Veriyor", *Türkiye*, 13 Mart 2017.

10. "Frankfurt'ta Nevruz Kutlaması", *Deutsche Welle Türkçe*, 18 Mart 2018.

11. "Nach Kurdendemo in Frankfurt Polizei Bewertet Videomaterial aus", *Frankfurter Neue Presse*, 19 Nisan 2017.

GÖRSEL 2. CHP'Lİ SİYASETÇİLERİN 16 NİSAN REFERANDUMU İÇİN ALMANYA'DA DÜZENLEDİKLERİ BİR ETKİNLİĞİN AFİŞİ

gerektiğine yönelik seçim bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Buna karşın Almanya'nın Bremerhaven Belediyesi AK Parti Milletvekili Sema Kırıcı'nın Bremerhaven Saray-Saal ve ardından Nordenham'da düzenlenecek seçim konuşması yapmasını engellemeye yönelik çalışma başlatmıştır. Kırıcı'nın konuşma yasağına gerekçe olarak toplumsal huzurun bozulabileceği ve konuşmanın olacağı salonun sokağında araçlar için yeterli park yeri bulunmadığı gösterilmiştir.¹²

Kaynak: "Maksat Terör Olsun", *Takvim*, 19 Mart 2017.

Yalnızca Almanya ve Hollanda değil Avusturya da referandum sürecinde hükümet yetkilileri ve AK Parti'li siyasetçilerin Türk seçmenle buluşmasını engelleyen uygulamalara sahne olmuştur. Nitekim o dönemde dışişleri bakanlığı yapan Sebastian Kurz Türk yetkililerin etkinliklerine izin vermeyeceklerini söylemiş ve "Buraya gelmenizi istemiyoruz" açıklamasında bulunmuştur.¹³ Benzer şekilde Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin 15 Temmuz'u anma etkinlikleri çerçevesinde Avusturya'da yaşayan vatandaşlarla buluşmasına da izin verilmemiştir.¹⁴

12. "Erdoğan auf Stimmenfang", *TAZ*, 15 Mart 2017.

13. "Kurz'dan Türk Yetkililere: Avusturya'ya Gelmenizi İstemiyoruz", *Sputnik Türkiye*, 6 Mart 2017.

14. "Einreiseverbot für Türkischen Wirtschaftsminister", *Rheinische Post*, 10 Temmuz 2017.

11 Mart 2017'de AK Parti Milletvekili Muhammet Müfit Aydın'ın katılacağı Bregenz şehrinde Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (UETD) tarafından organize edilen etkinlik Avusturyalı yetkililerce iptal edilmiştir.¹⁵ Avusturya'da referanduma yönelik yasaklar yalnızca siyasileri hedef almamakla kalmamış aynı ay içerisinde UETD ve MHP gençlik organizasyonları tarafından Henndorf ve Innsbruck'ta düzenlenmesi planlanan müzik konserleri "siyasi mesaj verilebileceği" gerekçe gösterilerek iptal edilmiştir.¹⁶ PKK'ya müzahir Almanya Demokratik Kürt Toplum Merkezi (NAV-DEM) ve Avusturya Demokratik Kürt Toplum Konseyi (FEYKOM) gibi sözde STK'lar yer yer şiddet eylemlerine de sahne olan sokak gösterilerine rahatça izin alabiliyorken sadece "siyasi mesaj verilebilir" kaygısıyla Türkiye kökenli muhafazakar göçmenlerin müzik etkinliklerine izin verilmemesi açık bir antidemokratik çifte standardı işaret etmektedir. Bu durum aynı zamanda vergi ödedikleri devletten terör örgütleri kadar bile kabul ve sempati göremeyen göçmen Türklerin buldukları ülke ile olan güven bağlarını da zedelemektedir.

1 Kasım seçimleri için Almanya ve Avusturya'da seçim turuna çıkan Selahattin Demirtaş'ın bu etkinliklerini rahatça yürütebilmesi de yasakların yalnızca Cumhurbaşkanı Erdoğan, hükümet yetkilileri ve AK Parti'li milletvekilleri ile "evet" cephesini hedef aldığını açıkça göstermektedir. Demirtaş bu çerçevede Ekim 2015'te Ludwigsburg'ta Yeşiller Partisi Eş Başkanı Cem Özdemir ile birlikte HDP için oy istemiş ve Ağustos 2015'te de PKK uzantısı olarak kabul edilen FEYKOM'un düzenlediği bir etkinlik çerçevesinde Viyana'da bir konuşma yapmıştır. Bu etkinliklerde siyasi propagandanın yanı sıra terör örgütünü öven ifadeler kullanılmıştır.¹⁷

15. "Türkische Abgeordnete Wirbt in Bregenz für Referendum", *Die Presse*, 11 Mart 2017.

16. Gernot Bauer, "Hayir? Evet! – Wie Türkische Propaganda in Österreich Wirklich Ab läuft", *Profil*, 29 Mart 2017.

17. "Selahattin Demirtaş HDP Co-Vorsitzender in der Türkei Besucht Wien", YouTube, 4 Kasım 2016, www.youtube.com/watch?v=Z2BM0piscUg, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

24 HAZİRAN SEÇİM DÖNEMİNDE TÜRK SİYASİLERE YÖNELİK TUTUM

2019 Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinin öne alınmasıyla birlikte Avrupa kamuoyunda 16 Nisan referandum sürecinde yaşanan gerginlik ve krizlerin yeniden yaşanıp yaşanmayacağı ve Türk siyasilerin yurt dışında seçim kampanyası yürütüp yürütmeyecekleri soruları yeniden gündeme gelmiştir.

Erken seçim kararının duyurulmasının ardından Almanya, Avusturya ve Hollanda Türk siyasetçilerin seçim etkinliklerine izin verilmeyeceği yönünde açıklamalar yapmıştır. Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz kişisel Twitter hesabından 20 Nisan 2018'de yayımladığı mesajda aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Türklerin Avusturya'da seçim çalışmaları yapmasının yasaklanması konusunda kesinlikle kararlıyım. Bu durum bizim demokrasi anlayışımıza ters düşüyor.¹⁸

Kurz bununla kalmayarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı ülkesindeki Türkleri kullanmakla suçlamış ve bu yasakların hedefinde esas kimin olduğunu da ortaya koymuştur.¹⁹ Hollanda Başbakanı Mark Rutte de Türk siyasileri 24 Haziran için seçim kampanyası yapmamaları konusunda uyarmıştır. Rutte'nin bağlı bulunduğu Liberal Sağ Parti (VVD) ise Almanya örneğinde olduğu gibi Türk siyasilerin seçim etkinliklerini yasaklayan bir yasal düzenlemeye gidilmesini önermiştir.²⁰ Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın isim vermeden bir Avrupa ülkesinde Avrupalı Türklerle buluşacağını açıklaması

18. Sebastian Kurz, Twitter, 20 Nisan 2018, twitter.com/sebastiankurz/status/987247037996523520, (Erişim tarihi: 18 Haziran 2018).

19. "Avusturya'nın İrkçi Başbakanı Sebastian Kurz'dan Türk Seçim Kampanyalarına Yasak", Yek Vücut, 20 Nisan 2018, <http://www.yekvucut.com/tenkit/avusturyanin-irkci-basbakani-sebastian-kurzdanturk-secim-kampanyalarina-yasak>, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

20. Yusuf Özkan, "Hollanda'da Türk Politikacılara 'Resmi Yasak' Çağrısı", BBC Türkçe, 12 Mayıs 2018.

üzerine Alman Dışişleri Bakanı Heiko Maas da Türk yetkililerin ülkelerinde seçim ziyaretlerinde bulunmalarına izin verilmeyeceğini ifade etmiştir.²¹

Ancak aynı Alman makamları HDP'nin Şubat 2016'da Ankara katliamının sorumlularından PKK'lı Abdülbaki Sönmez'in cenaze töreninde bulunan HDP Milletvekili Tuğba Hezer'in de katılımıyla 26 Mayıs'ta Köln'de miting düzenlenmesine izin vermekte sakınca görmemiştir. CHP'li Tufan Köse ve HDP'li milletvekilleri Nursel Aydoğan ve Mahmut Toğrul gibi isimlerin de farklı Alman şehirlerinde seçim toplantılarına katıldıkları bilinmektedir.²² Benzer şekilde Avusturya'nın Innsbruck kentinde CHP Avusturya Birliği tarafından yaklaşan seçimlere yönelik düzenlenen etkinlikte CHP İzmir Milletvekili Zeynep Altuok'un da bir konuşma yapması yasakların sadece belli bir siyasi düşünce ve partiyi hedef aldığını açık bir biçimde göstermektedir.²³

Türkiye cumhurbaşkanı ve bakanlarına Avrupa ülkelerinde yasaklar uygulanırken HDP ve CHP gibi muhalefetteki partiler hiçbir engelle karşılaşmadan "hayır" kampanyalarını gerçekleştirebilmişlerdir.

Bunların yanı sıra Mayıs başında İYİ Parti Başkan Yardımcısı Buğra Kavuncu'nun Köln'de seçmenlerle toplantılara katılması basına yansımıştır.²⁴ Muhalefet partilerinin Türkiye'den giderek destek verdiği seçim etkinlikleri gündeme

21. Keine Türkischen Wahlkampfauftritte in Deutschland, Nordbayern, 22 Nisan 2018, www.nordbayern.de/politik/maas-keine-turkischen-wahlkampfauftritte-in-deutschland-1.7506518, (Erişim tarihi: 10 Haziran 2018).

22. "Germany Welcomes Opposition Election Rallies with Open Arms, Bans AK Party Events", *Daily Sabah*, 25 Mayıs 2018.

23. "8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinliği", Facebook, 2 Mart 2018, www.facebook.com/CHPavusturya/photos/pcb.197361401018448/197361134351808/?type=3&theater, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

24. Jan Bielicki, "Gleiches Verbot für Alle", *Süddeutsche Zeitung*, 23 Mayıs 2017.

GÖRSEL 4. HDP’NİN KÖLN’DE DÜZENLEDİĞİ SEÇİM MİTİNGİNE KONUŞMACI OLARAK KATILAN TUĞBA HEZER BİR TERÖRİSTİN CENAZESİNDE TABUT TAŞIRKEN

Kaynak: “Teröristin Cenazesine Katılan HDP’li Vekile Fezleke”, *Takvim*, 15 Eylül 2015.

getirilmezken Türk Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Solingen faciasında hayatını yitiren Türk vatandaşlarını anma toplantısına katılacağından sonra bu ziyaretin seçim yasağı düzenlemesine aykırı olup olmadığına yönelik tartışmaların başlatılması dikkat çekicidir. Nitekim Dışişleri Bakanı Heiko Maas kamuoyundan gelen tepkiler neticesinde ziyaretin seçim kampanyası çerçevesinde olmadığı ve sadece bir anma ve taziye ziyareti niteliği taşıdığı açıklamasını yapmak zorunda kalmıştır. Türk bir bakanın ırkçı saldırılar sonucu beş çocuğunu kaybeden Türk aileye yapacağı ziyaretin bile tartışma konusu haline gelebilmesi Alman kamuoyunda Türk hükümeti ve AK Parti’ye karşı yürütülen karşıt propagandanın ne denli etkin olduğunu göstermesi açısından ilginçtir.²⁵

8 Mayıs’ta Viyana’da Avusturya Alevi Birlikleri Federasyonu’nun Selahattin Demirtaş’la dayanışma toplantısı ve 24 Haziran seçimlerine yönelik geniş katılımlı ortak basın açıklaması düzenlemesine izin verilmiştir. Türk camilerini yurt

dışı bağlantısı olduğu gerekçesiyle kapatma kararı alan Avusturya’nın dini kimlikli bir STK’nın, terör örgütünün uzantısı olan siyasi bir partiyle birlikte düzenlediği etkinliğe izin vermesi uygulanan çifte standardı gözler önüne sermektedir.

Muhalefet partileri –geçen yıl Türk bakanların tüm diplomatik temayüller hiçe sayılarak sınır dışı edildiği– Hollanda’da seçimlere yönelik faaliyetlerini bu yıl da rahatça sürdürmüştür. Rotterdam Demokratik Kürt Toplum Merkezi’nde Şırnak HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız’ın katılımıyla seçimlere ilişkin halk toplantısı yapılmasına izin verilirken Gaziantep Belediye Başkanı Fatma Şahin Deventer şehrindeki Merkez Camii’nde uluslararası kadınlar günü nedeniyle bir konuşma yapmak istemiş ama Hollandalı diplomatlar Türk yetkililerle gerçekleştirdikleri görüşmede ziyareti “uygunsuz” buldukları için iptal ettiklerini belirtmişlerdir.²⁶ HDP’li Faysal Sarıyıldız seçim etkinliğinde kullandığı şu ifadelerle açıkça terör propagandası yapmıştır:

25.Kurt Kister, “Zwei Minister Sollten Reden”, *Süddeutsche Zeitung*, 24 Nisan 2018; Reiner Burger, “Maas Halt Cavusoglus Besuch für Keine Belastung”, *FAZ*, 24 Nisan 2018.

26. “Ook Turkse Oud-Minister Niet Welkom in Nederland”, *Turks.nl*, 9 Mart 2018, <https://www.turks.nl/nieuws/binnenland/ook-turkse-oud-minister-niet-welkom-in-nederland>, (Erişim tarihi: 3 Haziran 2018).

GÖRSEL 5. 25 MAYIS 2018'DE CHP'NİN WUPPERTAL'DA DÜZENLEDİĞİ MİTINGİN AFİŞİ

**24 HAZİRAN'DA
BARAJLARI DA
DİKTATÖRÜ DE
YIKACAĞIZ!**

**25 MAYIS
2018
SAAT: 18:00**

**YER: Wuppertal Alevi Kültür Merkezi
Süd Str. 17-19
42103 Wuppertal**

TURGUT ÖKER
AABK Onursal Başkanı

GÜNAY ÇAPAN
CHP Köln Demeği

FUAT ATEŞ
AABF YK Üyesi

Seçimde şehitlerimizin mücadelesini zaferle taçlandırmaya çok yakın olduğumuzu unutmamalıyız. Efrin'deki direnişin, Kobane'deki direnişin bugünkü seçimlerle bir ilişkisi vardır. Bunu iyi anlamak gerekiyor.²⁷

Diğer taraftan Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne (DİTİB) Alman kamuoyunda Erdoğan ve Türkiye ile irtibatlı olduğu gerekçesi ile adeta bir suç örgütü muamelesi yapılırken HDP'nin cemevlerinde seçim kampanyaları tertip etmek suretiyle ibadethaneleri siyasallaştırmasına ses çıkarılmaktadır. Nitekim geçtiğimiz günlerde Almanya'nın farklı eyaletlerinden gelen HDP temsilcileri bir inanç merkezi olan Gustavsburg Cemevi'nde bir seçim toplantısı düzenlemiştir. Bu noktada Almanya Alevi Dernekleri çatı kuruluşu Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu'nun (AABF) yönetici elit kadrosunun önemli bir kısmı, bu çatıya bağlı pek çok derneğin aksine alenen HDP ve PKK ile ortak hareket etmesi dikkat çekicidir. Nitekim 26 Mayıs'ta gerçekleştirilen HDP Köln mitingine

27. "HDP Halklar için Umut Işığı", *Yeni Özgür Politika*, 22 Mayıs 2018.

GÖRSEL 6. 26 MAYIS 2018'DE HDP'NİN KÖLN'DE DÜZENLEDİĞİ MİTINGİN AFİŞİ

**BÜYÜK HALK BULUŞMASI
BİRLİKTE KAZANACAĞIZ!**

**KÖLN MİTINGİ
26 MAYIS
cumartesi
saat: 13:00**

OYLAR HDP'YE

Katılımcılar: Ahmet Yıldırım(HDP), Turgut Öker(AABK Onursal Başkanı), Tuğba Hezer(HDP), Hayko Bağdat(Ermeni Entelektüel), Arif Ünal (Çerkes Siyasetçi), Yakup Nuhomo(Avrupa Süryaniler Birliği Temsilcisi), Serhat Çetinkaya(KKP Temsilcisi), Hikmet Serbilind(PİK), Mahir Öfcan(Almanya Karadeniz İnisiyatifi), Yüksel Koç (KCDK-E Eş Başkanı, Alman siyasetçi), Duygu Yıldız(SYKP Avrupa Eşözcüsü)

**Müzik grubu
KOMA BAJAR**

Adres: Neumarkt, KÖLN

GÖRSEL 7. 27 MAYIS 2018'DE HDP'NİN KÖLN'DE DÜZENLEDİĞİ MİTINGİN AFİŞİ

İNANIYORUZ VE BAŞARACAĞIZ !

**BÜYÜK HALK BULUŞMASI
DİKTATÖRLÜK KAYBEDECEK
HALKLAR KAZANACAK !**

PROGRAM :

AHMET ZİREK - MARDİN B.BELEDİYESİ ESKİ GENEL SEKRETERİ

M.ALİ ÇANKAYA - AVRUPA ALEVİLER BİRLİĞİ KONF. GENEL BASKAN YARDIMCISI

ÖZGÜR TAŞ - AVESTA KADIN MECLİSİ

RİCHARD BERGER - MODERATÖR

**SİNEVİZYON
MÜZİK DİNLETİSİ (HOZAN KAMBER)
HALAY**

**27 MAYIS
PAZAR
2018
SAAT:14:00
VTİD(EKH)
WIELANDGASSE 2-4
1100 WIEN**

**MİROVEKİ BAŞ
DEMİRTAŞ**

HDP

**YURTTAŞ, YOLDAŞ, ARKADAŞ
DEMİRTAŞ**

Alman istihbarat raporlarında PKK Avrupa Temsilciliği olarak kayda geçen KCK-E'nin eş başkanı ve HDP Avrupa Seçim Koordinasyonu üyesi Yüksel Koç'un yanı sıra AABF onursal başkanı Turgut Öker'in de katılacağı bilgisi ilgili reklam broşüründe yer almaktadır. Nitekim HDP'den milletvekili adayı olan ama adaylığı sonradan iptal edilen Turgut Öker mitingde bir konuşma yapmıştır.

Seçim döneminde Avrupa'da yalnızca siyasiler değil Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yan yana gelen Avrupalı Türkler de ayrımcılığın hedefi olmaktadır.

Seçim döneminde Avrupa'da yalnızca siyasiler değil Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yan yana gelen Avrupalı Türkler de ayrımcılığın hedefi olmaktadır. Mayıs'ta Alman milli takımının Türk asıllı oyuncularını Mesut Özil ve İlkay Gündoğan'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a imzalı forma hediye etmesiyle medyada başlatılan siyasi ve toplumsal linç kampanyasını 24 Haziran seçimlerinden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Farklı siyasi parti yetkililerinin yaptığı açıklamalar ve basın yayın organlarında yer alan yorumlardan gösterilen aşırı tepkinin futbolcuların bu ziyaretinin Cumhurbaşkanı Erdoğan'a seçim desteği şeklinde algılanacağı endişesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Şansölye Merkel de iki oyuncuyu "soru işaretleri ve şüphe uyandıran" bu ziyaret nedeniyle eleştirirken²⁸ SPD Spor Politikaları Sözcüsü Detlev Pilger, Özil ve Gündoğan'ın ziyaretini Erdoğan'a bağlılık göstermek olarak değerlendiren açıklamalarda bulunmuştur.²⁹ Sonuç olarak futbolcular vatana ihanet suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır.

28. "Wurf Fragen Auf: Nun Schaltet Sich Auch Merkel in Eklat um Özil und Erdogan Ein", *Focus*, 15 Mayıs 2018.

29. "Alman Siyasilerden Özil ve Gündoğan'a Erdoğan Tepkisi", *Deutsche Welle Türkçe*, 15 Mayıs 2018.

Siyasi krize dönüştürülen ziyaret sonrası iki futbolcu ve Alman Cumhurbaşkanı'nın katılımıyla siyasi bir zirve gerçekleştirilmiştir. Bu siyasi kriz ve kara propagandalar sonucu bazı Alman vatandaşları Mesut Özil ve İlkay Erdoğan'ın milli takımdan atılmasını istemiş ve Suudi Arabistan'la oynanan maç esnasında İlkay Gündoğan'ı ıslıkla protesto etmişlerdir. *Focus* dergisinin yaptığı bir ankette "Mesut Özil ve İlkay Gündoğan Erdoğan ziyaretinden sonra milli takımda oynamaya devam etmeli mi?" sorusuna katılımcıların yüzde 58'i hayır cevabını vermiştir.³⁰ Son olarak SPD'li belediye meclis üyesi Bernd Holzauer sosyal medya hesabından Özil ve Gündoğan'ı hedef alarak "25 Alman ve iki keçi tecavüzcüsü" şeklinde paylaşım yapmış, sonrasında hakkında soruşturma başlatılmıştır.³¹

Skandal niteliğindeki bu olaylar bazı Alman siyasilerin ve medyanın Cumhurbaşkanı Erdoğan hakkında kullandıkları hakaretvari ve suçlayıcı dil göz önüne alındığında hiç de şaşırtıcı değildir. Nitekim Sol Parti Meclis Grup Eş Başkanı Sarah Wagenknecht demokratik seçimler ve halk oylaması ile göreve gelen Cumhurbaşkanı Erdoğan için "terörist" ifadesini kullanmıştır. Futbolcuların Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı ziyaretiyle yaratılan krizden sonra *Die Welt* gazetesi "Özil Erdoğan'la uzun yıllardır kontakt halinde" şeklinde bir haber yaparak Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'ndan kriminal bir şahıs gibi bahsetmiş ve onunla görüşmeyi de bir suç eylemi gibi lanse etmiştir.³² Bunun yanı sıra Almanya'nın Mannheim şehrinde bir hastanede başhekimin hastasına tartışma esnasında "Türkiye'ye ve Erdoğan'a git" diye bağırması da Türkiye ve onun seçilmiş cumhurbaşkanı hakkında yürütülen kara propagandanın toplumda ne gibi etkilerinin olabileceğini göstermektedir.³³

30. "Nach Erdogan Fotos: Mehrheit für Ausschluss Özil und Gündogan von National Elf", *Focus*, 15 Mayıs 2018.

31. "Ziegenficker: Stadtrat Beleidigt Özil und Gündoğan", *mdr.de*, 25 Mayıs 2018, <https://www.mdr.de/brisan/promi-klatsch/ziegenficker-stadtrat-beleidigt-oezil-und-guendogan-100.html>, (Erişim tarihi: 3 Haziran 2018).

32. Zeliha Eliaçık, "Avrupa'da Türkiye Karşıtı Propaganda: Siyasi, Toplumsal ve Medyatik Histeri", *Yeni Şafak*, 21 Mayıs 2018.

33. "Familie Beschuldigt Oberarzt", *Morgenweb*, 11 Nisan 2018.

Referandum sonucu Avrupalı Türklerin bazı ülkelerde yüzde 75'e varan oranda evet oyu vermesinin ardından Avrupalı Türkler, Türkiye ve Erdoğan'a gösterdikleri destek nedeniyle bazı Avrupalı siyasilerin hedefi haline gelmişlerdir. Nitekim Avusturya ve Almanya'da referandum sonuçlarının hemen sonrasında çifte vatandaşlık hakkının iptaline yönelik tartışmalar yeniden alevlenmiştir. Alman Hristiyan Birlik partisinden CSU'lu (Hristiyan Sosyal Birlik) siyasetçi Stephan Meyer "Referandum sonuçları, çifte vatandaşlığın kötü bir fikir olduğunu açıkça göstermiştir" derken³⁴ Avusturya'da da pek çok siyasetçi referandumda oy kullanan kişilerin tespit edilmesini ve çifte vatandaşlıklarının iptalini istemiştir.³⁵

Demokratik bir ortamda gerçekleştirilen referandumda evet oyu kullanan Avrupalı Türklerle uygulanan bu yaptırımlar demokratik hak ve özgürlükler konusunda Avrupa'nın ne durumda olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu olaylar ayrıca Türkiye karşıtı çevrelerin hedefinde sadece Cumhurbaşkanı Erdoğan ve siyasilerin değil Türkiye'ye destek veren Avrupalı Türklerin de bulunduğunu göstermektedir. Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli vatandaşları ötekileştirirken tercih edilen dilse oldukça dikkat çekicidir. Mesut Özil ve İlkey Gündoğan'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yaptıkları ziyaretle ilgili "aptal" ifadesi kullanılmış ve Özil'in entelektüel açıdan yetersiz olduğu yönünde imalarda bulunulmuştur.³⁶

Şu ana kadar ortaya çıkan tablo değerlendirildiğinde Avrupa'da önce farklı sebepler gerekçe gösterilerek *de facto* program iptalleri ile başlayan daha sonra yasal düzenlemeler ile hukuki bir çerçeveye oturtulan seçim faaliyet yasaklarının tek yönlü uygulandığı görülmektedir. Konuya dair açıklama yapan Berlin yönetimi söz konusu toplantılardan bazılarıyla ilgili bilgisi olmadığını

iddia etmiştir.³⁷ Avrupa'da yabancı siyasetçilerce yürütülen seçim faaliyetlerinin hukuki düzenlemelerle yasaklanmasından sonra Türk devlet yetkililerinin uygulanan çifte standarda rağmen rasyonel davranmayı tercih ettikleri ve hem ikili ilişkileri germemek hem de burada yaşayan Türk vatandaşları zor durumda bırakmamak için 24 Haziran seçim sürecinde Avrupa ülkelerini ziyaret noktasında ısrarcı olmadıkları görülmektedir.

TABLO 1. AVRUPA ÜLKELERİNDE ENGELLENEN VE İZİN VERİLEN SEÇİM ETKİNLİK SAYILARI*

Ülke	Engellediği Etkinlik Sayısı (AK Parti)	İzin Verdiği Etkinlik Sayısı (HDP-CHP-SP-İYİ Parti)
Almanya	10	50
Avusturya	5	15
Belçika	-	1
Fransa	-	2
Hollanda	3	2
İsviçre	-	2
İtalya	-	1

* Tabloda yer alan rakamlar açık kaynaklardan istifade edilerek hazırlanmıştır ve tüm olayları kapsamamaktadır.

YASAKLAR DEMOKRATİK VE ANAYASAL HAKLARA AYKIRI DEĞİL Mİ?

Avrupa ülkelerinin iç hukukları ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde yabancı devlet adamlarının Avrupa ülkelerinde seçim bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmalarını ve konuşmalar yapmalarını yasaklayan bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Nitekim 2008'de ABD Başkanı Barack Obama'nın 200 bini aşkın bir kalabalığa seslendiği Berlin ziyareti bunlardan en bilinenidir.³⁸ Ancak 16 Nisan referan-

34. Anna Reimann, "Falsches Spiel mit dem Doppelpass", *Der Spiegel*, 20 Nisan 2017.

35. "Avusturya'dan Çifte Vatandaşlık Kararı", *Hürriyet*, 19 Nisan 2017.

36. Eliaçık, "Avrupa'da Türkiye Karşıtı Propaganda: Siyasi, Toplumsal ve Medyatik Histeri".

37. Jan Bielicki, "Gleiches Verbot für alle", *Süddeutsche Zeitung*, 23 Mayıs 2018.

38. "Obama Kommt Zum Brandenburger Tor", *Volksfreund*, 6 Haziran 2013.

dum sürecinde Türk devlet yetkililerinin Türk seçmenlerle buluşmalarını ve onlara hitap etmelerini engelleyen bir dizi yasal düzenlemeye gidilmiştir.

Almanya Dışişleri Bakanlığı referandum sürecinde yaşanan gerginliklerin ardından yasal bir değişikliğe giderek AB üyesi olmayan yabancı siyasetçilerin seçimlerin üç ay öncesinden itibaren Almanya'da seçim kampanyası düzenlemelerini yasaklamıştır. Yapılan açıklamada bu yeni düzenlemenin “dış ilişkiler ışığı”nda alınan bir karar olduğu vurgulanmıştır. Buna göre seçim dönemi dışında yabancı siyasetçilerin herhangi bir etkinlik düzenleyebilmeleri için on gün önceden başvuru yapılması ve hükümetin izin vermesi şartı getirilmiştir.³⁹ Söz konusu düzenlemenin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Hamburg'ta G20 zirvesinde konuşma yapacağı spekülasyonlarından bir hafta önce yürürlüğe konulması dikkat çekicidir.⁴⁰ Böylelikle önceden sadece Alman hükümetinin iznini gerektiren seçim faaliyetleri ve konuşmalar genel olarak yasaklanmıştır.

Benzer şekilde Avusturya'da da referandum sürecinde yaşanan tartışmaların ardından Avusturya hükümeti yabancı siyasetçilerin seçim döneminde bu ülkede yapacakları etkinlikleri engelleyebilmenin önünü açan yasal değişikliklere gitmiştir. Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz 24 Haziran seçimlerinin ilan edilmesiyle birlikte ülkesinde Türk seçim kampanyalarına izin verilmeyeceğini açıklamış ve Avusturya'nın siyasetini eleştiren yabancı devlet adamlarını ülkesinin içişlerine karışmakla suçlamıştır. Kurz, Erdoğan'ın Türk seçmenlere yönelik düzenlediği etkinliklerin göçmen Türklerin Avusturya toplumuna uyumunu engellediğini iddia etmiştir.⁴¹

39. “Regierung Verbietet Wahlkampfauftritte Ausländischer Politiker”, *Rheinische Post*, 30 Haziran 2017.

40. Von Carsten Werner, “Bundesregierung Verbietet Auftritt von Erdogan”, T-Online, 29 Haziran 2017, www.t-online.de/nachrichten/id_81541558/bundesregierung-verbietet-erdogan-oeffentlichen-auftritt.html, (Erişim tarihi: 10 Haziran 2018).

41. “Österreich Verbietet Türkische Wahlkampfauftritte”, *Der Spiegel*, 20 Nisan 2018.

Buna rağmen referandum sürecinde Türk devlet adamlarına yönelik başlatılan yasakların dayandığı yasal bir zemin mevcut değildir. Daha önce yabancı devlet ve siyaset adamlarının Avrupa ülkelerinde yaptıkları ziyaretler de bunu göstermektedir. Nitekim Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerinin konuşma ve toplantılarına dair iptal kararları alınırken herhangi bir yasaya atıf yapılmamıştır. İptal ve yasak kararları lojistik bazı sorunlar ve bürokratik eksiklikler gerekçe gösterilerek alınmıştır. Nitekim Adalet Bakanı Bekir Bozdağ ve Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin Almanya'nın Köln ve Gaggenau şehirlerinde gurbetçilerle yapacakları etkinlikler de yeterli park alanının bulunmaması, güvenlik ve kayıt esnasında yanlış bilgilerin verilmesi gibi sudan bahaneler gerekçe gösterilerek engellenmiştir.

Ayrıca Avusturya ve Almanya'daki bu düzenlemelerle daha önceden legal olan yabancı siyasetçilerin seçim dönemlerinde bu ülkedeki vatandaşlarla buluşmaları ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmaları illegal hale gelmiştir. Bu ise sadece toplanma ve ifade özgürlüğü gibi uluslararası hukuk ve anayasa ile güvence altına alınmış hakların ihlali manasına gelmekle kalmamakta, antidemokratik uygulamaların yasa yoluyla hukuki bir meşruiyet zeminine oturtulması anlamını taşımaktadır.

Diğer taraftan Alman hükümetinin yasak ve salon iptalleriyle ilgili sorumluluğu yerel yönetimlere atmasına rağmen öne sürülen gerekçeler inandırıcı olmadığı ve hukuki bir çerçeveye oturtulmadığı için daha sonra bazı yasal düzenlemelere gidilmek zorunda kalındığı görülmektedir. Türk devlet adamlarına yönelik konuşma ve toplantı yasaklarına giden süreç Federal Anayasa Mahkemesinin Şubat 2017'de Binali Yıldırım'ın katılımıyla Oberhausen'da gerçekleştirilen bir etkinliğe itiraz dilekçesi üzerine aldığı içtihat kararıyla başlamıştır. Mahkemenin etkinliğin Anayasa'ya aykırı olmadığı ancak hükümetin bu tür programları kısıtlama ya da serbest bırakma yetkisinin bulunduğu yönündeki kararı seçim programlarına yönelik ka-

rarların yerel yönetimlerin inisiyatifinde olduğunu iddia eden Alman hükümetini konuyla ilgili daha çok sorumluluk almaya itmiştir.⁴² Nitekim Türk devlet adamlarına yönelik seçim yasakları SPD'li Sigmar Gabriel tarafından sunulan bir düzenleme önerisiyle yasal bir zemine oturtulmuştur.⁴³

Bu çerçevede daha önce Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türk seçmene hitap etmesini kısıtlayan uygulamalar olmuşsa da konuşma ve toplanma yasaklarının sistematik biçimde tüm hükümet yetkilileri ve AK Parti milletvekillerine karşı ilk olarak referandum sürecinde uygulanmaya konduğunu söylemek mümkündür. Bu engellemeler ilk olarak "Gelmenizi istemiyoruz" mealindeki sözlü ve diplomatik uyarılar şeklinde başlamış daha sonra ise *de facto* uygulanan konuşma yasakları ve engellemeleri meşrulaştırıcı ve daimi kılan yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Alman kamuoyunda Türk devlet adamları ve siyasilere yönelik seçim faaliyet ve konuşma yasaklarına yönelik tartışmalarda söz konusu uygulamaların hukuki argümanlara dayanılarak savunulduğu ve meşrulaştırıldığı görülmektedir. Alman *Süddeutsche Zeitung* gazetesine konuyla ilgili görüş bildiren ve toplanma hakkı konusunda uzman Freiburg Üniversitesi'nden hukuk profesörü Ralf Poscher yasakların diplomatik olarak tartışmalı olsa da hukuki olarak yapılabilir olduğunu savunmuştur. Anayasa'nın "Bütün Almanlar, daha önceden bildirmeksizin ve herhangi bir izne tabii olmaksızın silahsız toplanma hakkına sahiptirler" ifadesinin yer aldığı 8. maddesine atıf yapan Poscher'e göre Türk siyasilere getirilen ülkedeki göçmenlerce düzenlenen toplantılarda konuşma yapma yasağı ifade ve toplanma özgürlüğüne aykırı değildir. Zira Anayasa'da garanti altına alınan toplanma ve miting özgürlüğü sadece Alman vatandaşlarını kapsamakta, yabancı devlet adamları ise bunun dışında kalmaktadır.

42. "Anayasa Mahkemesi: Hükümet İzin de Verebilir Yasak da Koyabilir", Deutsche Welle Türkçe, 10 Mart 2018.

43. Değer Akal, "Almanya Erdoğan'a Neden İzin Vermiyor?", Deutsche Welle Türkçe, 6 Temmuz 2017.

Poscher ayrıca bu kanun maddesinin arka planında yabancı devletlerin kendi iç meselelerini Almanya'ya taşımalarının önüne geçme kaygısının yer aldığını ifade etmiştir. Ancak Almanya'nın demokrasi pratiğinde çok ağır şartlar altında toplantı, basın açıklaması, miting ve konuşmalara izin verilmediğini belirten hukukçu Anayasa'nın yabancıların ikametini düzenleyen maddesinin 47. paragrafına atıf yaparak bu paragrafın yasaklar için meşru bir zemin sunabileceğini ifade etmiştir. Bu paragrafta göre Almanya'da bulunan yabancıların siyasi faaliyetleri eğer Almanların ve yabancıların barış içinde bir arada yaşamasını olumsuz etkiler veya tehlikeye atarsa devlet bunları yasaklayabilir.⁴⁴

Almanya Parlamentosu Bilim Komisyonu tarafından Türk devlet adamlarının Almanya ve Hollanda'daki seçim konuşmaları ve toplantılarıyla ilgili olarak meseleyi uluslararası hukuk ve anayasal haklar açısından ele alan bir rapor da hazırlanmıştır. Raporda Federal Anayasa Mahkemesinin yukarıda sözü edilen 8 Mart 2017'deki kararına atıf yapılarak yabancı devlet adamlarının başka bir ülkede yapacakları siyasi faaliyetlerin ilgili devlet tarafından belli şartlar altında kısıtlanabileceği belirtilmiştir. Raporda bu kişilerin makamlarının gerektirdiği siyasi görevlerini icra ettikleri faaliyetlerde temel hak ve özgürlüklere atıfta bulunamayacakları ve konunun Alman ve Türk devletlerinin dış ilişkileri bağlamında değerlendirilebileceğinin altı çizilmektedir. Buna göre Alman hükümeti bu türden faaliyetleri serbest bırakmak veya yasaklamakta özgürdür. Raporda ayrıca yabancıların siyasi etkinlikte bulunmalarının hukuk çerçevesinde mümkün olduğu ancak bunun Alman hükümetince dış politika ve milli menfaatler çerçevesinde kısıtlanabileceği belirtilmiştir.⁴⁵

44. Wolfgang Janisch, "Auftritte Türkischer Politiker zu Verboten ist, Diplomatisch Heikel Aber Machbar", *Süddeutsche Zeitung*, 3 Mart 2017.

45. "Wahlkampfauftritte Türkischer Regierungsvertreter in Deutschland und in den Niederlanden im Lichte des Völkerrechts", Bundestag, www.bundestag.de/blob/501258/572022f44597dacadf3652b4cbff9aeecc/wd-2-035-17-pdf-data.pdf, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

Avrupa'da her türlü demokratik ve anayasal hakkı hiçe sayan aşırı ırkçı grupların serbestçe faaliyette bulunabildikleri gerçeği ve 16 Nisan referandumu öncesinde yabancı devlet yetkililerine karşı benzer uygulamalarda bulunulmaması bu argümanların Türk devlet adamlarına karşı *de facto* uygulanan yasakları hukuki bir çerçeveye oturtmak amacıyla öne sürüldüklerini açıkça ortaya koymaktadır. Yapılan yasal düzenlemeler ise arkasında siyasi motivasyon olduğu açık bu uygulamalara hukuki bir meşruiyet zemini oluşturmuştur. Yasaklarla ilgili tartışmalarda meselelerin demokratik hak ve özgürlükler çerçevesinde ele alınmaması ve hukuki ve teknik bir düzenleme şeklinde değerlendirilmesi dikkat çekicidir. Raporda ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın Hollanda'da konsoloslukta konuşma yapmasına değil ülkeye girişine izin verilmediği iddia edilerek olayın fikir özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği öne sürülmüştür.

Avrupa'da uygulanan seçim faaliyet yasaklarıyla ilgili bir yazı kaleme alan hukuk profesörü Ersan Şen İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Büyük Dairesinin 15 Ekim 2015 tarihli ve 27510/08 sayılı Perinçek-İsviçre kararına atıfta bulunmaktadır. Buna göre sözleşmenin 10. maddesi gereğince vatandaş ve yabancılar arasında ayırım yapılmadan ifade özgürlüğünün korunması ve sözleşmeyle garanti altına alınan hakları kısıtlayan hükümlerin mümkün olduğunca dar yorumlanması gerekmektedir. Avrupalı ülkeler yabancı devlet adamlarının düzenlediği seçim faaliyetlerini kısıtlama hakkına sahip olmakla birlikte bu durum siyasi süreci doğrudan etkileyen propaganda faaliyetleri için geçerlidir. Seçmenlerin referandumda neye evet neye hayır diyecekleri hakkında bilgilendirilmelerini amaçlayan tanıtım ve bilgilendirme toplantı ve faaliyetleri ise meşrudur.⁴⁶

46. Ersan Şen, "Yurtdışında Seçim Propagandası Yasağı", Haber 7, 10 Mart 2017.

16 Nisan referandumundan önce serbest olan seçim faaliyetleri yukarıda zikredilen yasal düzenlemeler yoluyla referandum sonrası suç unsuru haline getirilmiştir. Daha önce Almanya ve Avusturya'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaretleri suç unsuru olmaktan çıkarıp ifade özgürlüğü kapsamına alabilmek için yabancı devlet başkanlarına yönelik hakareti suç sayan yasanın değiştirilmesi gibi örnekler bu ülkelerin demokratik geleneklerini Türkiye düşmanlığına kurban ettiklerini açıkça ortaya koymaktadır.⁴⁷

YASAKLARIN ARKA PLANI VE KULLANILAN TEMEL ARGÜMANLAR

16 Nisan referandum sürecinde ve sonrasında Türk devlet adamlarına yönelik uygulanan yasa ve kısıtlamaları uzun süredir bahsi geçen ülkelerde bazı çevrelerde hakim olan Türkiye karşıtı tutumdan ayrı düşünmek mümkün değildir. Yasakların Türkiye'de ciddi kurumsal değişimleri ve bir sistem dönüşümünü hedefleyen referandum sürecinde yürürlüğe konulması da siyasi nedenlerin bulunduğuna işaret etmektedir. Nitekim Avrupa kamuoyunda referandumda oylanan Cumhurbaşkanlığı sisteminin Türkiye'de ikame edilmesi durumunda demokrasinin sonu olduğu yönünde pek çok görüş dillendirilmiştir.⁴⁸

Avrupa'da bazı siyaset ve lobi çevrelerinin kendi kamuoylarında Türk devlet yetkililerine karşı uyguladığı yaptırım ve sansürleri meşrulaştırmak için dışa ve içe yönelik olmak üzere iki yönlü söylem geliştirdikleri görülmektedir. Birinci argüman dış politika odaklı olup Türkiye'nin "insan haklarının hiçe sayıldığı", "otoriter" ve "antidemokratik" despot bir ülke olduğu ön ka-

47. "Erdoğan'ın Dava Sürecinin Ardından Yasalaştı! Almanya'da Bu Artık Suç Değil", CNN Türk, 2 Ocak 2018.

48. "Politologe: Präsidentsystem Ware Ende der Demokratie in der Türkei", Deutschlandfunk, 9 Ocak 2017, http://www.deutschlandfunk.de/guenter-seufert-swp-politologe-praesidentsystem-waere-ende.694.de.html?dram:article_id=375892, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).

bulüne dayanmaktadır. Türkiye ile ilgili olarak siyaset ve medyanın birlikte ürettiği bu algı ikili ilişkilerde yaşanan krizlerde Batı tarafının haklılığını kamuoyuna kabul ettirmede bir araç olarak kullanılmaktadır. Türk devlet adamlarına uygulanan yasaklar savunulurken de sürekli kendini tekrar eden bu argümanların öne sürüldüğü görülmektedir.

Bu çerçevede Erdoğan idaresindeki Türkiye'de kötücül ve antidemokratik bir yönetimin var olduğu iddia ve algısı sürekli tekrar edilen yaftacı ve olumsuz bir dil üzerinden pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Nitekim Batı basınında isminin önüne olumsuz sıfatlar eklenmeden Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan bahsedilemediği görülmektedir. Daha önce legal olan seçim faaliyetlerini sadece Türk devlet adamlarının etkinliklerini kısıtlayabilmek için yasal düzenlemeler yaparak engelleyen ve demokratik seçimlerle iş başına gelmiş bir siyasi liderle görüşmelerini bahane ederek insanlara siyasi ve toplumsal linç uygulayan devletlerin halk oylamasıyla seçilen ilk Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye'yi antidemokrat olmakla suçlamaları ilginçtir. Batı kamuoyunda bazı çevrelerin agresif ve irrasyonel Türkiye karşıtı tutumlarına hiçbir kesimden eleştiri gelmemesi ise Avrupalı devlet ve toplumların eleştirel düşünme ve fikir özgürlüğü noktasında geldikleri yer hakkında ipucu vermektedir.

Avrupa'daki seçim yasaklarıyla ilgili öne sürülen ana argümanlardan bir diğeri de Avrupa'da insan haklarını hiçe sayan otoriter ve diktatör bir rejimin propagandasına müsaade edilemeyeceğidir. Avrupa ülkelerinin öteden beri demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri gibi konuları Türkiye ile ilişkilerde bir kontrol ve baskı aracı olarak kullandığı bilinmektedir. Nitekim terör saldırıları nedeniyle OHAL ilan eden ve bu dönemde hak ve özgürlüklere yönelik kısıtlamaları yasalastırarak "rutin uygulamalar" haline getiren Fransa'da bu durum sorun olarak görülmezken Türkiye OHAL nedeniyle antidemokratik ilan edilmektedir.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra güvenlik endişesiyle yürürlüğe konan bazı uygulama ve kısıtlamalar "despot" bir rejimin göstergeleri olarak okunmaktadır. Almanya'nın en çok silah ticareti yaptığı ve ekonomik açıdan iş birliği içinde bulunduğu Suudi Arabistan ve darbe yönetimiyle idare edilen Mısır'la ilişkilerinde ise bu ülkelerdeki antidemokratik uygulamalardan bahsedilmemektedir. Bunun yanı sıra Avrupa'da PEGIDA (Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar) gibi aşırı sağcı oluşumlar veya AfD (Almanya için Alternatif) gibi aşırı sağ partiler serbestçe gösteri ve ev toplantıları yapabiliyorlar. Türk siyasilerin seçmenleriyle buluşmalarının engellenmesini demokratik bir uygulama olarak görmek mümkün değildir.

Batı kamuoyunda bazı çevrelerin agresif ve irrasyonel Türkiye karşıtı tutumlarına hiçbir kesimden eleştiri gelmemesi Avrupalı devlet ve toplumların eleştirel düşünme ve fikir özgürlüğü noktasında geldikleri yer hakkında ipucu vermektedir.

Yukarıdaki gerçeklikler göz önünde bulundurulduğunda meselenin kamuoyuna sunulduğu gibi bir değerler siyasetini temel almadığı anlaşılacaktır. Mesele Türkiye'ye norm odaklı bir bakıştan ileri gelmemekte, tam aksine reel siyasetin belirlediği siyasi ve ekonomik öncelikler ve bunların yarattığı çıkar çatışmaları Türkiye konusundaki tavrı belirlemektedir. Balkanları hinterlandı olarak gören ancak Rusya'nın gölgesinde burada varlık göstermekte zorlanan Avrupa'nın, Türkiye'nin bu bölgedeki faaliyetlerinden rahatsız olduğu bilinmektedir. Uluslararası dengelerdeki hareketlilikler ve güç kaymaları göz önüne alındığında Türkiye'nin Rusya'ya karşı kaybedilmek istenmeyen ama kontrol edilmesi gereken bir ülke olarak görüldüğü açıktır.

Batılı uzmanların Türkiye'nin NATO'dan çıkmasına yönelik gelecek projeksiyonları ve muhtemel senaryolar üzerinde çalışılması da kaygıların ne düzeyde olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir. Bu noktada Alman Parlamentosuna danışmanlık yapan düşünce kuruluşu Bilim ve Politika Vakfı'nın hazırladığı "Türkiye NATO'yu Terk Ediyor" (Die Türkei verlässt NATO) başlıklı rapor dikkat çekicidir. Türkiye'nin olası bir NATO çıkışına dair senaryoların ve ikili ilişkilerde farklı iş birliği ve ortaklık modellerinin tartışıldığı raporu hazırlayan uzmanların Avrupalı siyasetçileri Türkiye'nin iç gelişmelerine yönelik müdahale imkanları üzerine gerçekçi bir tutum takınmaya çağırması oldukça ilginçtir. Bu noktada Türkiye'de Batı'ya yakın duran siyasi ve ekonomik çevrelerin desteklenmesi konusunda tavsiyelere de yer verilmektedir.⁴⁹ Avrupa, Türkiye'nin bu bölgedeki faaliyetlerini kendi etkinlik alanını daraltan bir tehdit gibi algılamaktadır.

Bölgesel bir güç olma yolunda ilerleyen ve bu yolda kazanımlar da sağlayan Türkiye ile bazı Avrupa ülkeleri arasında hem siyasi hem de ekonomik açıdan çıkar çatışmaları yaşandığı bir gerçektir. Son dönemde Avrupa basınında çıkan AB ve Balkanlar, Türkiye ve Rusya, Afrika ve AB konulu makale ve raporlar okunduğunda bu kaygıların nedenleri daha iyi anlaşılabilir.

İkinci olarak Türk devlet adamları ve siyasetçilerin bu ülkelerde yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerle ilgili siyasi faaliyetler içinde olmaları söz konusu ülkelerin içişlerine müdahale şeklinde yansıtılmaktadır. Böyle olunca bu faaliyetleri kısıtlamaya yönelik uygulamalar da dışarıdan gelen bu müdahaleyi kırmaya yönelik meşru yaptırımlar olarak görülmektedir. Nitekim Avusturya Başbakanı Kurz'un seçimler ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ziyareti ile ilgili olarak "Erdoğan buraya gelerek kargaşa çıkar-

masın, uyumu bozmasın" şeklindeki açıklamaları da bunu göstermektedir. Kurz referandum sürecinde Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerinin katılımıyla düzenlenen toplantıların Avusturya'da yaşayan Türk toplumunu ayırtırdığını iddia etmektedir.⁵⁰

Yasaklar meşrulaştırılırken en sık başvuru argümanlarından biri de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türkiye gündemini Avrupa'ya taşıyarak burada yaşayan göçmen Türkler arasında kutuplaşmaya neden olduğu iddiasıdır. Burada Türk siyasetçilerin barışçıl ve demokratik bir zeminde seçim tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinde buldukları ve bu etkinliklerin Avrupa başkentlerinin referandum sürecinde meseleyi bir sorun haline getirmesiyle bir çatışma ve kriz haline dönüştüğü göz ardı edilmektedir. Avrupa'da esas içişlerine müdahalenin sokaklarda şiddet içeren toplantı ve eylemler düzenleyen ve bu yolla Avrupalı devletlerin Türkiye siyasetini yönlendirmeye çalışan terör örgütü PKK ve bunun siyasi uzantıları tarafından yapıldığının altını çizmek gerekir.

Diğer yandan Türkiye'yi Avrupa'daki vatandaşlarıyla ilişki kurduğu ve onları desteklediği için içişlerine müdahale etmekle suçlayan Avrupalı siyasetçiler bu seçim sürecinde yaptıkları ziyaretlerde renklerini açıkça belli etmiştir. Almanya Avrupa'dan Sorumlu Devlet Bakanı Michael Roth'un Meral Akşener'e yaptığı ziyaret ve ziyaretteki Kürt oyu vurgusunu bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir.⁵¹

Avrupa'da uygulanan seçim yasaklarıyla ilgili dile getirilen diğer bir iddia ise Türkiye kökenli seçmenlere yönelik seçim faaliyetlerinin Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşlarının uyumunu güçleştirdiği yönündeki tezdur. Avrupa'daki Türklerin genel olarak muhafazakar ve milliyetçi bir profile sahip olduğu bilinmektedir.

49. Lars Brozus, "Unerwartete Entwicklungen in der Internationalen Politik Foresight-Beitrage 2018", Stiftung Wissenschaft und Politik Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, (Mayıs 2018).

50. "Kurz: Erdoğan Avusturya'ya Referandum için Gelip Uyumu Engellemesin, Kargaşa Çıkarmasın", *Yeni Vatan*, 2 Mart 2017.

51. "Alman Bakan Roth'tan Meral Akşener'e Ziyaret", *Hürriyet*, 8 Mayıs 2018.

Dolayısıyla Avrupalı Türkler Türk siyasilerce yapılan seçim etkinliklerinden bağımsız bir şekilde öteden beri Türkiye siyasetiyle ilgilidir. Son yıllarda seçim yasasında yapılan değişikliklerle yurt dışında oy kullanma kolaylaşmış, yurt dışındaki seçmen sandığa daha çok gitmeye başlamış ve bu durum siyasi katılım noktasında daha görünür hale gelmiştir.

Nitekim son 25 Haziran ve 1 Kasım seçimleri ile 16 Nisan referandumuna katılım oranlarına bakıldığında göçmen Türkler arasında siyasi katılımın son üç yılda üç kat arttığı görülmektedir. Türk göçmenlerin siyasi katılım noktasında gösterdikleri bu angajman Avrupalı Türklerin ana vatanla kurdukları kimliksel bağın yanı sıra Türkiye'de yaşanan değişim ve gelişmelere demokratik zeminde bir katkı sunma istekleri ile de yakından ilgilidir. Bunun yanı sıra Avrupalı Türkler sandığa giderek siyasi partilerce göz ardı edilemeyecek etkin bir aktör konumuna gelebilmektedir. Seçimlere katılım sağlamak kendi çıkar ve menfaatlerini koruma noktasında Avrupalı Türklere iyi bir imkan sunmaktadır.

Pek çok Avrupa ülkesinde kültürel çoğulculuk reddedilerek tek ve öncü bir kültür altında asimile olmak şeklinde idealize edilen entegrasyon siyaseti yürütülmektedir. Bu siyaset kendi ölçülerine göre "entegre olamamış" Türk göçmenleri bir iç güvenlik sorunu şeklinde değerlendirmektedir. Türkiye'nin son dönemde yürüttüğü kimlik odaklı diaspora siyasetinin Avrupa'da bazı çevreleri rahatsız ettiği açıktır. Türkiye'nin diasporaya yönelik her türlü faaliyetine kuşkuyla bakılmakta ve Türk devletiyle Avrupalı Türkler arasındaki bağ koparılmaya çalışılmaktadır. Türk devlet adamlarının Avrupa'daki seçim faaliyetlerini kısıtlayan uygulamalarını da bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir. Avusturya'da geçtiğimiz haftalarda yabancı finansman gerekçe gösterilerek alınan camilerin kapatılma ve Türk imamların sınır dışı edilme kararı ise bu türden uygulamaların son örneğidir.

SONUÇ

16 Nisan referandum sürecinde Almanya, Avusturya ve Hollanda gibi bazı Avrupa ülkelerinde Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerine yönelik uygulanan konuşma ve toplantı yasakları 24 Haziran seçimlerinin erkene alınmasıyla birlikte yeniden gündeme gelmiştir. Bu çerçevede ilgili ülke makamları Türk yetkililerin seçim çalışmaları için ülkelerine gelmemeleri noktasında açıklamalar yapmışlardır.

İlk olarak 16 Nisan referandum sürecinde gündeme gelen seçim yasakları ilk önce diplomatik sözlü uyarılar ve ardından lojistik ve bürokratik sebepler gösterilerek yapılan *de facto* program iptalleriyle başlamış, referandum sonrası süreçte ise yasal düzenlemelerle sistematik ve kalıcı bir hale getirilmiştir. Türkiye'nin referandum oylamasına hazırlandığı dönemde pek çok Avrupa ülkesinin de seçim arifesinde olduğu göz önüne alınarak Türk devlet yetkililerine karşı seçim yasaklarının gündeme getirilmesi güçlenen aşırı sağ karşısında oy toplamak amacıyla yapılan iç siyasete yönelik bir hamle şeklinde yorumlanmıştır. Ancak gerek Türk hükümet temsilcilerine gerekse Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yakın duran Avrupalı Türklere uygulanan baskı ve kısıtlamaların seçim döneminden sonra da artarak devam etmesi sorunun gündelik siyasi kayguların ötesinde daha köklü sebepler içerdiğini göstermektedir.

Avrupa'da bazı çevrelerin Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğindeki bir Türkiye'yi siyasi ve ekonomik temelli çıkar politikaları açısından elverişli ve tercih edilebilir bir partner olarak gördükleri açıktır. Dolayısıyla bu çevrelerin Ankara'daki mevcut iktidarın ve Türkiye'nin önceliklerini Avrupa başkentlerinden bağımsız olarak belirleyen siyasi iradenin değişmesine yönelik ciddi bir arzu ve çaba içinde oldukları görülmektedir. Bu, elverişli uluslararası konjonktürün de yardımıyla önceliklerinin tek taraflı olarak Batı tarafından belirlendiği tek yön-

l siyasetten bölgesel ve ulusal tüm aktörlerle önceliklerini Türkiye'nin belirlediği, karşılıklı çıkar ilişkisine dayalı ve çok taraflı bir siyasete geçişiyle yakından ilgilidir.

Sebepleri reel siyaset ve ülkeler arası çıkar çatışmalarına dayansa da Türkiye karşılığı Avrupa kamuoyunda hep insan hak ve özgürlüklerini merkeze alan bir "değerler siyaseti" ekseninde şekillenmiştir. Buna göre Türkiye giderek tüm gleri tek elde toplayan bir lider tarafından yönetilmekte ve hızla otoriter bir devlete doğru evrilmektedir. Bu yönde yürütülen argümanların kamuoyunu iknada başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Avrupa'da eskiden sadece aşırı ırklara has marjinal bir tutum olarak görülen Türkiye düşmanlığı artık sağ, sol ve ırkçı kesimleri ortak bir paydada birleştiren siyasi bir kabule dnşmştir.

Medya ve siyasetin el ele vererek Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan üzerinde yarattığı olumsuz imaj toplumun tüm kesimlerini de etkisine almış ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a destek veren Avrupalı Türkleri dşmanlaştıran ve onlara karşı her türlü "mobbing"i meşrulaştıran bir durum ortaya çıkmıştır. Aşırı sağın güçlenmesiyle birlikte pek çok sorunla yüzleşmek zorunda kalan ve siyasi ve sosyolojik olarak dağılmış bir görüntü veren Batı siyaseti ve medyası adeta Cumhurbaşkanı Erdoğan karşılığı gibi siyasi söylemler üzerinden tüm toplumsal kesimleri birleştiren bir "teki" yaratmışlardır.

Türkiye'de mevcut siyasi iradeye yönelik karşıt ve düşmanca tutum seçim yasakları örneğinde olduğu gibi toplanma ve gösteri hakkı ve ifade zgrlğı gibi demokratik hak ve özgürlüklerin yasa yoluyla kalıcı olarak kısıtlanmaları sonucunu doğurmuştur. Siyasi iradenin ortaya koyduğu ve demokratik hak ve özgürlükleri daraltan bu uygulamalardan daha da tehlikeli olanı ise bunların kamuoyu desteğiyle gerçekleşmesi ve giderek normalleşmesidir. Avrupa bu tür uygulamalara karşı çıkabilecek liberal ve demokratik reflekslerini kaybetmektedir. Av-

rupa'da sağ-sol siyaset ve medya aktörlerince varılan bu "toplumsal mutabakat"ın hukukun üstünde konumlandırılmasının hukuku dönüştürmesi ve her türlü hak ihlalini meşru kılması kayđı vericidir.

Demokratik bilincin en güçlü işaretlerinden birisi de siyasi katılım yoluyla politik ve toplumsal gelişmelerde söz ve etki sahibi olmaya çalışmaktır. Yurt dışında yaşayan vatandaşların bu haklarını en sağlıklı biçimde kullanmaları ise seçecekleri partileri ve seçim programlarını tanımaları ve bunlar hakkında mümkün merteye çok bilgi sahibi olmalarıyla mümkündür. Özellikle referandum gibi bir sistem değişikliği ngren halk oylamalarında seçmenin doğru bilgilendirilmesi hayati önem taşımaktadır. Bu ervede seçmenlerin Türk siyasilerin katıldığı seçim etkinlikleri çerçevesinde bilgilendirilmeleri hem onların hem de siyasilerin en tabii haklarıdır. Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerine uygulanan irrasyonel ve antidemokratik sansür ve yasaklar bir yandan zorlama hukuki içtihatlarla diğer yandan da insan hak ve özgürlükleri ile demokrasiye vurgu yapan bir değerler siyaseti söylemiyle meşru hale getirilmeye çalışılmaktadır. Ancak Avrupalı seçmen geçen referandum seçim sonuçlarında tüm engelleme ve kısıtlamalara rağmen yüzde 59,09'luk bir oranla evet oyu vermiştir. Bu da uygulanan yasakların hedeflediğinin tam aksine bir sonuç doğurduğunu ortaya koymaktadır.

CHP, HDP, İYİ Parti ve hatta terör rgt PKK'nın dahi rahatça toplantı ve miting yapabildiği Avrupa'da yasakların tek bir siyasi görüşü hedef alması hukuki değil siyasi saiklerle hareket edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Çifte standart uygulanarak sadece Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti'li siyasilerin seçim konuşma ve mitinglerinin engellenmesi Türk vatandaşlarının buldukları ülkenin demokrasisine olan güvenini sarsmakta ve ana vatana olan bu düşmanca tavır onların topluma entegrasyon süreçlerini yavaşlatmaktadır. Avrupa lkeleri bir

an önce bu yasadışı tutumlarından vazgeçmeli ve demokratik hak ve özgürlükleri Türkiye karşıtı bazı çevrelere kurban vermemelidir. Aksine Türkiye'nin 24 Haziran seçimlerinde Avrupa'da

seçim kampanyası düzenlememe yönünde gösterdiği rasyonel tavır örnek alınarak Ankara ile ilişkiler karşılıklı menfaatler dengesinde yeni ve rasyonel bir zemine taşınmalıdır.

EK. 16 NİSAN REFERANDUMUNDAN 24 HAZİRAN SEÇİMLERİNE AVRUPA ÜLKELERİNDE ENGELLENEN VE İZİN VERİLEN SEÇİM ETKİNLİKLERİ*

BELÇİKA	04.02.2017: HDP'nin Avrupa uzantısı HDK-A tarafından Belçika'nın Brüksel şehrinde kuruluş kongresi düzenlendi.
İSVİÇRE	19.05.2018: Zürih'te 24 Haziran seçimlerine yönelik gerçekleştirilen mitinge AABK onursal başkanı Turgut Öker, HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız ve eski Amedspor oyuncusu Deniz Naki konuşmacı olarak katıldı. 25.02.2017: Zürih'in Rathausbrücke bölgesinde CHP İsviçre Birliği tarafından "Yeni Anayasa Değişikliği için HAYIR" yürüyüşü düzenlendi.
HOLLANDA	26.05.2018: HDP Milletvekili Hüda Kaya Den Haag'daki halk toplantısında 24 Haziran seçimlerine yönelik konuşma yaptı. 20.05.2018: Rotterdam Demokratik Kürt Toplum Merkezi'nde HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız'ın katılımıyla seçimlere yönelik halk toplantısı gerçekleştirildi. 09.03.2018: AK Parti Gaziantep Belediye Başkanı ve eski Bakan Fatma Şahin'in Deventer şehrine Mart 2018'de yapacağı ziyaret iptal edildi. 11.03.2017: Bakan Fatma Betül Sayan Kaya 11 Mart 2017'de Rotterdam'da polis tarafından durduruldu. Bir polis şefi Bakan'a "Almanya'ya en kısa yoldan gidin" ve "Hollanda'yı terk etmezseniz başka sonuçlar doğar" dedi ve Bakan sınır dışı edildi. 11.03.2017: Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun referandum için Hollanda'ya yapacağı kampanya ziyareti Amsterdam hükümeti tarafından iptal edildi.
FRANSA	02.06.2018: HDP Fransa temsilciliği tarafından başkent Paris'te 24 Haziran seçimlerine yönelik HDP mitingi düzenlendi. 21.05.2018: HDP Marsilya'da "Erdoğan'ı Durdur" adlı miting düzenledi. Mitinge HDP Milletvekili Garo Paylan da katıldı.
İTALYA	29.05.2018: Torino'da HDP tarafından düzenlenen halk toplantısında Şirnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız 24 Haziran seçimleri kapsamında bir konuşma yaptı.

* Bu tabloda Avrupa'da Türk siyasi partilerince düzenlenen etkinliklerden sadece ön plana çıkanlar listelenmiştir. Tablolarda yer alan bilgiler değerlendirilirken AK Parti'nin Avrupa ülkelerinde yürürlüğe konulan seçim yasaklarını ve daha önceki başvuruların sonuçsuz kaldığı gerçeğini göz önüne alarak etkinlik başvurusunda bulunmadığı dikkate alınmalıdır.

ALMANYA	Toplam: 10 Etkinlik Engellendi (10 AK Parti) Toplam: 50 Etkinliğe İzin Verildi (28 HDP, 17 CHP, 5 SP)
ENGELLENENLER	İZİN VERİLENLER
<p>20.04.2018: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya ziyareti seçimlerin öne alınmasıyla "yeni bir durumun ortaya çıktığı" bahane edilerek seçimlerden sonraya ertelendi.</p> <p>10.07.2017: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın G20 zirvesinden sonra Türk gurbetçilerle etkinlikte konuşma isteği reddedildi. İptale gerekçe olarak etkinlik izin talebinin en az iki hafta önceden Alman makamlarına gönderilmesi gerektiği gösterildi.</p> <p>17.03.2017: Hannover şehrinde daha önceden UETD yetkilileri tarafından kiralanan ve Mehdi Eker'in konuşma yapacağı salon bölge siyasetçilerinin girişimleriyle iptal edildi. Alman İçişleri Bakanlığı iptal için güvenlik endişelerini öne sürdü.</p> <p>15.03.2017: Braunschweig'da UETD tarafından bir restoranda gerçekleştirilecek toplantı iptal edildi.</p> <p>15.03.2017: Almanya'nın Bremerhaven Belediyesi AK Parti Milletvekili Sema Kırıcı'nın Bremerhaven Saray-Saal ve ardından Nordenham'da düzenlenecek seçim konuşması yapmasını engellemeye yönelik çalışma başlattı.</p> <p>23.03.2017: AK Parti Milletvekili Ayşe Sula Köşeoğlu'nun konuşma yapacağı Rosenheim ve Bad Endorf'taki etkinlikler iptal edildi.</p> <p>08.03.2017: Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Grand Elysee Otel ve daha sonra Wilhelmsburg'da bir düğün salonunda yapacağı konuşmasının güvenlik gerekçesiyle iptal edilmesi üzerine konuşmasını Türkiye'nin Hamburg elçiliğinde yapmak zorunda kaldı.</p> <p>02.03.2017: AK Parti'li siyasetçilerin Almanya'nın Köln ve Gaggenau şehirlerinde gurbetçilerle yapacağı etkinlikler yeterli park alanının bulunmaması ve kayıt esnasında yanlış bilgilerin verilmesi gerekçe gösterilerek engellendi.</p> <p>31.07.2016: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türk etkinliğine video konferansla katılması Alman yetkililer tarafından engellendi.</p>	<p>26.05.2018: Köln kentinde "HDP'ye destek mitingi" yapılması için izin verildi ve Neumarkt meydanında miting gerçekleştirildi.</p> <p>31.05.2018: Eski Cizre BDP Belediye Başkanı Leyla İmret Türkiye'den Almanya'ya kaçtıktan sonra Darmstadt'da Türkiye'deki 24 Haziran seçimleriyle ilgili HDP propagandası içeren bir konferans düzenledi.</p> <p>29.05.2018: HDP Mannheim'da Alevi Kültür Merkezi'nde seçimlerle ilgili bir panel düzenledi. Panele AABK'nin onursal başkanı Turgut Öker katıldı.</p> <p>20.05.2018: Bergisch Gladbach'da Koçgirtililer Derneği'nde HDP seçim etkinliği düzenledi. Eski Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle ve Fransa'da yaşayan gazeteci Ahmet Nesin panele katıldı.</p> <p>20.05.2018: Bonn Demokratik Kürt Toplum Merkezi'nde Osman Engin ve Ayda Ekmezkılıç'ın katıldığı HDP seçim etkinliği yapıldı.</p> <p>19.05.2018: Almanya'nın Münih şehrinde HDP Münih temsilciliği tarafından 24 Haziran seçimleri için geniş katılımlı bir panel düzenlendi.</p> <p>28.10.2017: HDK Hamburg 28 Ekim 2017'de ikinci kongresini gerçekleştirdi. Kongreye HDK Almanya eş sözcüleri Elif Sonzamancı ve Ali Mitil de katıldı.</p> <p>23.06.2017: CHP Genel Başkan Yardımcısı Yasemin Öney Cankurtaran CHP Hessen Rheinland-Pfalz ve Saarland Birliği tarafından Frankfurt'ta düzenlenen etkinliğe katılarak partililerle söyleşi gerçekleştirdi.</p> <p>04.03.2017: Almanya'nın Münih şehrinde HDP Milletvekili Ertuğrul Kürkçü'nün katılımıyla referandum toplantısı yapıldı.</p> <p>04.03.2017: Alman hükümeti CHP Antalya Milletvekili Deniz Baykal'ın Filderstadt'da "Referandumda Hayır" konulu toplantı yapmasına izin verdi.</p> <p>27.02.2017: CHP, HDP ile birlikte Berlin'de referandum için "hayır" kampanyası düzenledi.</p>

AVUSTURYA	Toplam: 5 Etkinlik Engellendi (5 AK Parti) Toplam: 15 Etkinliğe İzin Verildi (5 HDP, 8 CHP, 2 SP)
ENGELLENENLER	İZİN VERİLENLER
<p>17.03.2017: Avusturya'nın Innsbruck şehrindeki olimpiyat salonunda düzenlenmesi beklenen Türk konseri iptal edildi. İptale gerekçe olarak konserin MHP ve AK Parti tabanına yakınlığı olan kuruluş tarafından organize edilmesi gösterildi.</p> <p>11.03.2017: AK Parti Milletvekili Muhammet Müfit Aydın'ın katılacağı Avusturya'nın Bregenz şehrinde UETD tarafından düzenlenen etkinlik Avusturyalı yetkililer tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden iptal edildi.</p> <p>10.07.2017: Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin 15 Temmuz'un yıl dönümü vesilesiyle Avusturya'da yaşayan gurbetçi vatandaşlarla bir etkinlikte buluşmasına Avusturya makamları tarafından izin verilmedi.</p> <p>29.03.2017: Avusturya'nın Henndorf şehrinde UETD ve MHP tabanına yakın kuruluşların organize ettiği Türk konseri yetkililer tarafından iptal edildi. Yetkililer gerekçe olarak konserde siyasi mesajlar verilebileceğini öne sürdü.</p> <p>27.08.2015: HDP Eş Başkanı Selahattin Demirtaş PKK'nın Avusturya'daki uzantısı FEYKOM'un başkent Viyana'da organize ettiği bir gösteride konuşma yaptı. Gösteride ayrıca SPÖ'den Andreas Schieder ve Yeşiller Partisi'nden Berivan Aslan terör örgütünü öven konuşmalar yaptı.</p>	<p>25.03.2017: Başkent Viyana'nın Mariahilfer Caddesi'nde HDP'ye bağlı grup tarafından Türkiye'de yapılacak referanduma yönelik gösteri düzenlendi. Gösteride Avusturya Göçmen İşleri Danışmanı Michael Genner konuşma yaptı. Ayrıca Yeşiller Partisi'nden birçok isim de gösteriye katıldı.</p> <p>10.03.2018: SP Avusturya temsilciliği tarafından Avusturya'nın Tirol eyaletinde anma etkinliği düzenlendi. Etkinliğe SP Genel Başkan Yardımcısı İlyas Tonguç konuşmacı olarak katıldı.</p> <p>04.03.2018: Avusturya'nın Innsbruck kentinde CHP Avusturya Birliği tarafından yaklaşan seçimlere yönelik etkinlik düzenlendi. Etkinlikte CHP İzmir Milletvekili Zeynep Altıok konuşma yaptı.</p> <p>23.02.2018: HDP Avusturya tarafından HDP Milletvekili Hüda Kaya ve MYK üyesi Ali Kenanoğlu'nun katılımıyla başkent Viyana'da 24 Haziran seçimlerine yönelik etkinlik düzenlendi.</p> <p>12.09.2017: SPÖ'lü Milletvekili Muna Duzdar CHP Avusturya Birliği ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmeye Türkiye'den birçok CHP'li isim davet edildi. CHP Genel Başkan Yardımcısı Özgür Özel de toplantıda katılımcılara konferans verdi.</p> <p>18.06.2017: SP Başkanı Temel Karamollaoğlu partisinin Viyana teşkilatı tarafından düzenlenen bir iftar programında konuşma yaptı.</p> <p>19.11.2017: Avusturya'nın başkenti Viyana'da 19 Kasım 2017'de CHP Avusturya Birliği'nin dördüncü kuruluş yıl dönümü dolayısıyla panel yapıldı. Panelde CHP Genel Başkan Yardımcısı Tekin Bingöl, PM üyesi Emre Çam ve İstanbul Milletvekili Eren Erdem katıldı.</p> <p>04.11.2017: Hatay CHP Milletvekili Hilmi Yarayıcı Viyana'da partililerle buluşarak söyleşi gerçekleştirdi.</p> <p>08.05.2018: Avusturya Alevi Birlikleri Federasyonu tarafından Selahattin Demirtaş'la dayanışma ve 24 Haziran seçimlerine yönelik geniş katılımlı ortak basın açıklaması düzenlendi.</p>

- i. HDK-A Nürnberg, Facebook, 28 Ocak 2017, www.facebook.com/HdkaNuernberg/photos/a.894112224063636.1073741825.894112177396974/894112240730301/?type=3&theater, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- ii. “HDP İsviçre Mitingi”, HDP-Europe, Facebook, 19 Mayıs 2018, www.facebook.com/hdpeurope/photos/a.806851949383752.1073741828.806831496052464/1878889852179951/?type=3&theater, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- iii. CHP seçim afişi, CHP ve HDP referandum yurt dışı kampanyası dosyası.
- iv. “HDP Milletvekili Hüda Kaya ya #DenHaag ta büyük ilgi”, HDP-Hollanda, Twitter, 26 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDPNLD/status/1000435873199116290, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- v. “Rotterdam Demokratik Kürt Toplum Merkezi’nde #HDP Milletvekili Faysal Sarıyıldız’ın...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 20 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/998192685902127104, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- vi. Yusuf Özkan, “Hollanda, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin’i İstemedi”, BBC Türkçe, 9 Mart 2018.
- vii. Yusuf Özkan, “Hollanda’dan Sınır Dışı Edilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya: Acı Bir Gece Yaşadık”, BBC Türkçe, 12 Mart 2017.
- viii. “Hollanda, Çavuşoğlu’nun İniş İznini İptal Etti”, NTV, 11 Mart 2017.
- ix. “Paris’te Binler HDP Mitinginde Buluştu”, Gülnaz Duman, Facebook, www.facebook.com/gulnaz.duman.9/videos/1953632291316308/UzpfSTU3NzgyNTczMjM2OTExMDoxMTE1MDQwNzg1MzE0MjY2, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- x. “1 Haziran’da Marsilya’da #HDP Milletvekili Garo Paylan ve HDP Avrupa Temsilcisi Eyyüp Faruk Doru’nun Katılacağı...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 21 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/998492165159473152, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xi. “29 Mayıs’ta saat 14.00’da Şırnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız’ın Katılımıyla”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 25 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/999953797052076032, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xii. “Deutschland und Österreich Lassen Türkische Wahlkampfauftritte Nicht Zu”, *Welt*, 20 Nisan 2018.
- xiii. “Einreiseverbot für Türkischen Wirtschaftsminister”, RP Online, 10 Haziran 2017, https://rp-online.de/politik/ausland/einreiseverbot-fuer-tuerkischen-wirtschaftsminister-zeybekci-in-oesterreich_aid-19400357, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xiv. “Erdogan Wahlkampf macht in Berliner Hotel fuer Erdogan Wahlkampf”, BZ Online, 20 Mart 2017, <https://www.bz-berlin.de/berlin/tuerkei-politiker-macht-in-berliner-hotel-fuer-erdogan-wahlkampf>, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xv. “Erdoğan auf Stimmenfang”, *Taz*, 15 Mart 2017.
- xvi. “Erdoğan auf Stimmenfang”.

- xvii. “Kein Saal für Wahlkampfauftritt von AKP-Abgeordneter”, OVB Online, 23 Mart 2017, <https://www.ovb-online.de/rosenheim/kein-saal-wahlkampfauftritt-akp-abgeordneter-7977957.html>, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xviii. Miray Caliskan, “Wir Möchten uns Doch nur Friedlich Versammeln”, Zeit Online, 8 Mart 2017, <https://www.zeit.de/hamburg/politik-wirtschaft/2017-03/tuerkischer-aussenminister-hamburg-auftritt-konsulat-mevluet-cavusoglu>, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xix. Stefanie Diemand, “Der Viertgrößte Türkische Wahlbezirk”, Zeit Online, 8 Mart 2017, <https://www.zeit.de/politik/2017-03/deutschtuerken-tuerkei-referendum-recep-tayyip-erdogan-waehler-praesidialsystem>, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xx. “Erdoğan Dankt Deuschtürken für Ihre Unterstützung”, Zeit Online, 31 Haziran 2016, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-07/recep-tayyip-erdogan-demo-koeln-videobotschaft>, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xxi. “Köln’de HDP’ye Miting İzni”, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 2018.
- xxii. Ali Özkök, “Former Mayor of Cizre, BDP, Leyla Imret...”, Ali Özkök, Twitter, 31 Mayıs 2018, www.twitter.com/Ozkok_/status/1002101224320196608, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxiii. “29 Mayıs’ta saat 19.00’da Mannheim Alevi Kültür Merkezi’nde Turgut Öker’in Katılımıyla...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 28 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/1001040231238336512, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxiv. “Bergisch Gladbach’da #Koçgirililer Derneği’nde Hatip Dicle, Ahmet Nesin, Ayten Şimşir’in Panelist Olduğu...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 20 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/998251838427234304, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxv. “Bonn Demokratik Toplum Merkezinde Osman Engin ve Ayda Ekmezkılıçla...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 20 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/998245689644781569, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxvi. “HDP Seçim Çalışmaları...”, HDP Yurtdışı Seçim, Twitter, 19 Mayıs 2018, www.twitter.com/HDP_YD_Secim/status/997959077413220353, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxvii. “HDK Hamburg 2. Kongresini Gerçekleştirdi”, HDK Almanya, 30 Ekim 2017, <https://hdkdeutschland.de/hdk-hamburg-2-kongresini-gerceklestirdi>, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxviii. Ayşe Demircan Eroğlu, Facebook, 19 Haziran 2017, www.facebook.com/photo.php?fbid=10213221351517116&set=g.230188553743871&type=1&theater&cfg=1, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxix. Avrupa Forum, Facebook, www.facebook.com/avrupaforum1/?hc_ref=NEWSFEED, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxx. “Almanya’dan CHP’li Baykal’ın ‘Hayır’ Kampanyasına İzin”, *Sabah*, 4 Mart 2017.
- xxxi. “CHP ve HDP’den Berlin’de Skandal İş Birliği”, A Haber, 27 Şubat 2017.
- xxxii. “Hannover Sagt Nein”, *Taz*, 17 Mart 2017.
- xxxiii. “Türkischer Abgeordneter Sprach in Bregenz vor Anhangern”, *Kurier*, 11 Mart 2017.

- xxxiv. “Einreiseverbot für Türkischen Wirtschaftsminister”.
- xxxv. Gernot Bauer, “Hayir? Evet! – Wie Türkische Propaganda in Österreich Wirklich Abflaut”, *Profil*, 29 Mart 2017.
- xxxvi. “Selahattin Demirtaş HDP Co-Vorsitzender in der Türkei Besucht Wien”, YouTube, 4 Kasım 2016, www.youtube.com/watch?v=Z2BM0pjscUg, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxxvii. Ralph Janik, “Tuerkei Referendum”, www.ralphjanik.wordpress.com/2017/03/25/tuerkei-referendum-nein-demo-auf-der-mariahilferstrasse/X, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxxviii. İlyas Tonguç, Twitter, 12 Mart 2018, www.twitter.com/ilyastonguc/status/973280240045838336, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xxxix. “8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinliği”, CHP Avusturya, Facebook, 2 Mart 2018, www.facebook.com/CHPavusturya/photos/pcb.197361401018448/197361134351808/?type=3&theater, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xl. HDP Avusturya, Facebook, <https://de-de.facebook.com/HDPavusturya>, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xli. *Kurier*, www.kurier.at/politik/inland/spoe-geht-auf-distanz-zu-erdoan-fans-und-umwirbtkritiker/285.653.703, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2018).
- xlii. “Antisemitische Türken-Partei Wirbt in Wien”, *Kronen Zeitung*, 7 Mayıs 2018.
- xliii. “CHP Avusturya 4 Yaşında Paneli”, CHP Avusturya, Facebook, 19 Ekim 2017, www.facebook.com/CHPavusturya/photos/pcb.129425344478721/129422857812303/?type=3&theater, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).
- xliv. “CHP Avusturya 4 Yaşında Paneli”.
- xl. HDP Avusturya, Facebook, www.de-de.facebook.com/HDPavusturya, (Erişim tarihi: 1 Haziran 2018).

2013'teki Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nden itibaren Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) üyesi bazı ülkeler arasında ciddi siyasi gerginlikler ve krizler yaşanmaktadır. Bu kriz atmosferinin özellikle belirli Avrupa başkentlerinde yoğunlaşması dikkat çekmektedir. Türkiye'nin Birleşik Krallık, Fransa ve İspanya gibi ülkelerle ikili ilişkileri olumlu seyrederken Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi devletlerde Türkiye ile ilgili ciddi bir kara propagandanın yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum Türkiye ve ilgili taraflar arasındaki ikili ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Nitekim 16 Nisan referandumu sürecinde Türk devlet adamları ve hükümet yetkililerine sistematik bir biçimde uygulanan toplantı ve konuşma yasakları bu ülkelerle yaşanmakta olan krizi zirveye taşımıştır.

2019 seçimlerinin öne alınması 16 Nisan referandum sürecinde ortaya çıkan krizin 24 Haziran seçimlerinde de yaşanıp yaşanmayacağı sorusunu gündeme getirmiştir. Seçim tarihi belli olmaz Türk siyasetçilerinin Avrupa'da yaşayan Türkiyeli vatandaşlarına yönelik seçim bilgilendirme ve propaganda faaliyetlerine izin vermeyeceklerini açıklayan Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi ülkelerle ikili ilişkilere bu konunun nasıl yansıtacağı ise merak konusu olmuştur.

Bu analiz 16 Nisan referandumu ve sonrasında Türk siyasalere uygulanan yasaklar ve arka planını 16 Nisan referandum süreci ve 24 Haziran seçim dönemi olmak üzere iki kategoride değerlendirmektedir. Analizde ayrıca bu yasakların nedenleri ve kimleri hedef aldığı incelenmekte ve bu konunun Batı kamuoyunda hangi argümanlar eşliğinde tartışılarak meşrulaştırıldıkları sorusunun cevabı aranmaktadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org